

İnternette Atopik Dermatit ile İlgili Bilgiler Ne Kadar Güvenilir?

How Reliable is the Information in the Internet on Atopic Dermatitis?

Petek UZAY ÇETİNKAYA¹, Hakan GÜVENİR², Erol ÇETİNKAYA¹, Can Naci KOCABAŞ³

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Muğla, Türkiye
Department of Children's Healthy and Diseases, Faculty of Medicine, Mugla Sıtkı Kocman University, Muğla, Turkey

² Ankara Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hematoloji Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk İmmünolojisi ve Allerji Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye
Department of Pediatric Allergy and Immunology, Ankara Children's Health and Diseases, Hematology&Oncology Training and Research Hospital, Ankara, Turkey

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk İmmünolojisi ve Allerji Hastalıkları Bilim Dalı, Muğla, Türkiye
Department of Pediatric Allergy and Immunology, Faculty of Medicine, Mugla Sıtkı Kocman University, Mugla, Turkey

ÖZ

Giriş: Günümüzde internet çok yaygın olarak kullanılan bilgi edinme kaynağıdır. Özellikle sağlıkla ilgili bilgi edinmek için sık kullanılmaktadır. Ancak internet aracılığıyla sunulan bilgilerin güvenilirliği tartışmalıdır. Çalışmada atopik dermatit (AD) hakkında bilgi vermek için hazırlanmış Türkçe web sayfalarının içeriği uluslararası kılavuzlara göre incelenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada, değerlendirmeye alınacak siteler; atopik dermatit ve egzema anahtar kelimeleri kullanılarak <http://www.google.com.tr/> arama motorları aracılığıyla elde edilmiştir. Veri tabanlarındaki ilk 100 sayfa incelenmiştir. Siteler kaynaklarına göre sınıflandırılmış ve uluslararası kılavuzlar referans alınarak tanım, tanı metotları, tedavi önerileri açısından değerlendirilmiştir. Verilerin analizleri sayı ve yüzde olarak yapılmıştır.

Bulgular: Kaynaklarına göre incelenen sayfaların çoğunu (%29) kimliği bilinmeyen kişiler tarafından hazırlanmış blog/forum sayfaları ile kişisel doktor sayfaları (%22) oluşturuyordu. Video ile bilgilendirme yapan sitelerin oranı %6 iken, sosyal paylaşım sitelerinin oranı %2 idi. Sitelerin içerikleri incelendiğinde AD tanımı ve tedavi yaklaşımı açısından tam doğru bilgilerin, çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanları ile çocuk allerji ve immünoloji uzmanlarının kişisel sayfalarında, dernek sayfalarında ve wikipedi internet ansiklopedisinde verildiği görüldü. Tanısal yaklaşım açısından sitelerin içeriğinin oldukça yetersiz olduğu gözlenmiş olup, tam ve doğru bilgiye %5 oranında rastlandı. Tedavi içerikleri açısından da benzer sonuçlar mevcuttu. En doğru tedavi yaklaşımı

ABSTRACT

Objective: The Internet is a very widely used information source and frequently used to obtain information about health, in particular. The aim of this study was to investigate, with reference to the international guidelines, the contents of Turkish web pages, prepared to provide information about atopic dermatitis (AD).

Materials and Methods: The web sites evaluated in this study were obtained through the search engine <http://www.google.com.tr/>, using the keywords atopic dermatitis and eczema. Sites were classified according to their source and were examined in terms of definition, diagnostic methods, and treatment recommendations with reference to the international guidelines.

Results: In the analysis according to source, most of the pages (29%) were blog/forum pages, prepared by unknown persons, and personal physician pages (22%). While the proportion of sites with video information was 6%, the proportion of social networking sites was 2%. In the analysis according to their content, complete and accurate information in terms of diagnosis and treatment of AD were found in child health and disease and child allergy and immunology specialist personal pages, the page of associations and the Internet encyclopedia Wikipedia. While the most accurate treatment approaches were non-pharmacological treatment (17%) and prophylactic treatment (25%), topical medications were defined in an insufficient number of sites. The number of sites with proposals of alternative medicine was found to be quite high (28%).

Yazışma Adresi/Address for Correspondence

Can Naci KOCABAŞ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk İmmünolojisi ve Allerji Hastalıkları Bilim Dalı, Muğla, Türkiye
e-posta: cankocabas@yahoo.com

non farmakolojik (%17) ve koruyucu tedavi (%25) olarak yapılırken, topikal ilaç tedavisi, sitelerin sadece %4'ünde tanımlanmıştır. Alternatif tıp önerilerinde bulunan site sayısının ise oldukça yüksek olduğu gözlemlendi (%28).

Sonuç: Atopik dermatit hakkında bilgi veren internet sitelerinin fazla olmasına karşın; tıbbi bir kaynağa dayanmadığı, kullanıcı yorumlarının ağırlıklı olarak yer aldığı, eksik ya da hatalı bilgi içeriğinin çok fazla olduğu görülmüştür. Yanlış ya da eksik bilgiler AD tedavisinde olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu durumu önlemek için internet sitelerinin içerik açısından düzenlenmesi, var olan bilgilerin güvenilirliği ve güncelliği açısından geliştirilmesi gereklidir.

Anahtar kelimeler: Atopik dermatit, egzema, internet, Google

Geliş Tarihi: 31/12/2015 • **Kabul Tarihi:** 10/05/2016

Conclusion: Despite the large number of Internet sites providing information on atopic dermatitis, many sites were not based on medical resources, and there was a lot of content that was incomplete or incorrect, mainly involving reviews by users. We believe that Internet sites need to be reviewed for their content and the existing information needs to be improved in terms of reliability and timeliness.

Key words: Atopic dermatitis, eczema, internet, Google

Received: 31/12/2015 • **Accepted:** 10/05/2016

GİRİŞ

İnternet dünya genelinde yaygın kullanılan, hızlı bilgi sağlama aracıdır (1). Ülkemizde 2009 yılında “Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması”nda hanelerin %30’unda internet kullanımının olduğu saptanmıştır (2). Sağlık alanında da internet kullanımının yaygınlaşmasıyla, sağlık web sitelerinin sayısı günden güne artmıştır. Web siteleri yanında forum ve sosyal medyadaki tartışma ortamlarından da bilgi sağlanabilmektedir. Yapılan çalışmalarda hastaların internet aracılığıyla bilgi edinme eğilimlerinin giderek arttığı gösterilmiştir (3-6). Bununla ilgili bir çalışmada katılımcıların %70’i internetteki sağlık bilgilerini kullanarak daha iyi seçimler yapabildiklerini ve bu sayede kendilerini daha iyi hissettiklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada katılımcıların %40’ı doktora gidip gitmeme konusunda, %47’si ise tedavi veya bakım için karar verme sürecinde internet kullanımının etkili olduğunu belirtmiştir (7).

Dünya genelinde 2003 yılında yapılan bir çalışmada internetteki aramaların %4.5’inin sağlıkla ilgili olduğu saptanmıştır (5). Amerika’da günlük yapılan sağlık aramaları sayısının 6 milyon olduğu ve bu sayının sağlık kuruluşlarında tedavi hizmeti alan kişi sayısından daha fazla olduğuna dikkat çekilmiştir (6). İnternet aracılığıyla sağlık hizmetinden yararlanan nüfus oranı giderek artış göstermektedir. 2010 yılında Kanada’da yapılan bir çalışmada internet kullanıcılarının %64’ünün, 2012 yılında Amerika’da yapılan bir diğer çalışmada ise internet kullanıcılarının %72’sinin internette sağlık konusunda

arama yaptığı tespit edilmiş (8,9), yine Amerika’da yapılan başka bir çalışmada ise bu oran %80 olarak belirtilmiştir (10,11). Google ile yapılan sağlık konusundaki aramalarda bir önceki yıla kıyasla %47 oranında artış olduğu bildirilmiştir (12).

Ülkemizde ise internet kullanımı oranları tam olarak bilinmemekle birlikte oldukça yaygındır. Bu yüksek oranlar göz önüne alındığında sağlık konusundaki bilgilere ulaşmada, internetin çok önemli bir rolü olduğu görülmektedir. İnternet aracılığıyla bilgi sunan sitelerin içeriklerinin doğru ve güvenilir olması sağlanmalıdır. Konuyla ilgili olarak literatürde, farklı ülkelerden çok sayıda çalışma olmasına rağmen, Türkçe kaynakları değerlendiren çalışmalar çok azdır. Bu çalışmada atopik dermatit hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanmış Türkçe web sayfalarının, kaynakları ve içerikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Haziran 2015 - Temmuz 2015 tarihleri arasında, ilgili literatür değerlendirilerek çalışmanın planlaması yapıldı. Hastanemiz etik kurulundan onay alındıktan sonra çalışmaya başlandı. Çalışmanın verileri, sık kullanılan arama motorları <http://www.google.com.tr> aracılığı ile toplandı. Google arama motorunda “atopik dermatit ve egzema” anahtar kelimeleri ile ulaşılan internet sayfaları kılavuzlar (13-17) esas alınarak geliştirilen parametreler ile değerlendirildi. İnternet sayfalarının hangi kurum/kuruluş ya da kişiler tarafından hazırlandıkları (üniversiteler, dernekler, firmalar, kişisel siteler vb) incelendi. İçerikleri

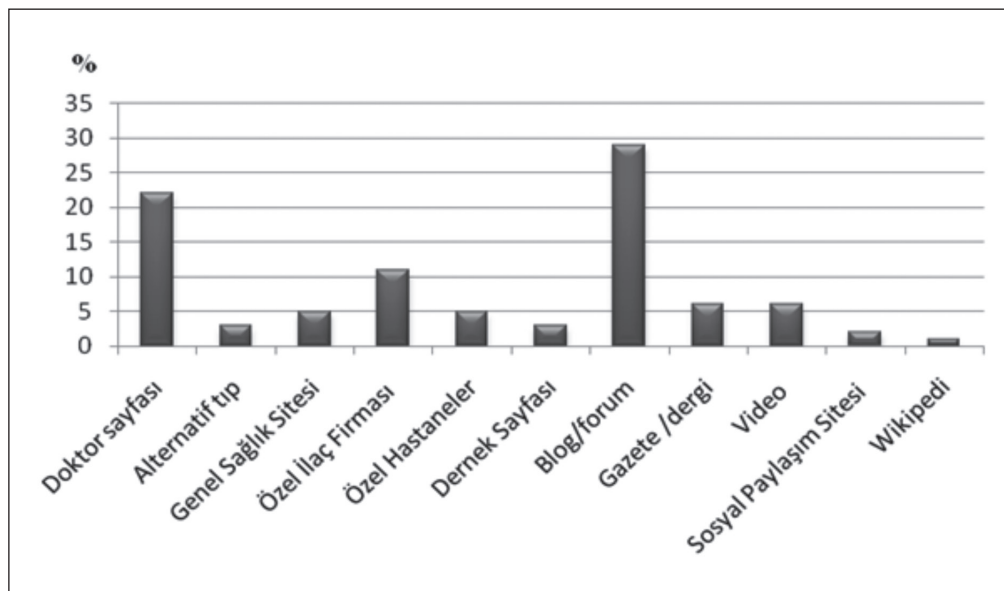
ise tanıda temeli oluşturan fizik muayene ve öykünün özelliklerinin tanımlanması, gerekli olduğu durumlarda tanıda kullanılan testler (total IgE, allerjen spesifik IgE, deri prik testleri), takip ve tedavi yöntemleri (nemlendirme, topikal ve sistemik tedaviler) açısından değerlendirildi. Tanı için kullanılan majör ve minör kriterlerden, ayırıcı tanıdan ve tanısal testlerden bahsedilme durumları da klavuzlara uygunluk açısından incelendi. Allerjenlerden kaçınmanın öneminin vurgulanmasına dikkat edildi. Non-farmakolojik tedavi için yumuşatıcıların önemi, kullanım sıklığı önerileri, banyo için öneriler, ıslak pansuman konusuna yer verilme durumu değerlendirildi (13-16). Topikal tedavi, immünosüpresif tedavi, fototerapi, bu tedavilerin uygulanma şekilleri, uygulanma miktarı, sıklığı ve yan etkilerinden bahsedilip bahsedilmediği, bilgilerin doğruluğu ve eksikleri klavuzlara uygun olarak değerlendirildi (14-16). Alternatif tıptan bahsedilen sayfalarda yapılan yorumlar incelenerek klavuzlardaki bilgilere dayalı yönleri olup olmadığına bakıldı.

BULGULAR

Değerlendirmeye google arama motorunda çıkan ilk 100 site alındı. Kaynaklarına göre incelendiğinde; çoğunun (%29) kimliği bilinmeyen kişiler tarafından oluşturulmuş blog/forum sayfaları olduğu görüldü. Kişisel doktor sayfaları %22 oranında olup; bunların %11'i deri ve zührevi hastalıkları uzmanı, %7'si çocuk allerji ve immünoloji uzmanı, %3'ü çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı ve %1'i ise göğüs hastalıkları uzmanı tarafından hazırlanmıştı (Şekil 1).

Sitelerin AD ile ilgili içeriklerine göre değerlendirme sonuçları Tablo I'de özetlenmiştir. Atopik dermatit tanısında tam ve doğru bilgilere; çocuk sağlığı ve hastalıkları ile çocuk allerji ve immünoloji uzmanlarının kişisel sayfalarında, ayrıca uzmanlık dernek sayfalarında ve wikipedia internet ansiklopedisinde rastlandı. Gerekli olduğu durumlarda tanı için yardımcı testlerin kullanılması gerekliliğinden (total IgE, allerjen spesifik IgE, deri prik testleri) bahsedilme oranı %8 olup, çocuk sağlığı ve hastalıkları ile çocuk allerji ve immünoloji uzmanlarının kişisel sayfalarında bu bilgilerin olduğu görüldü. Tedavi açısından uluslararası klavuzlara uygun ve tam bilgilendiren site oranı %9 idi. Bunun %1'i çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı sayfası, %3'ü çocuk allerji ve immünoloji uzmanı sayfası, %3'ü genel sağlık sitesi ve %2'si ise dernek sayfası idi.

En doğru ve en sık bahsedilen tedavi; non farmakolojik tedavi (%17) ve koruyucu tedavi (%25) idi. Korunma ile tedavi hakkında %25 tam ve doğru, %56 doğru ancak eksik bilgi olduğu görüldü. Non farmakolojik tedavi için optimal doz ve kullanılması önerilen miktar (haftada en az 250 gr), topikal tedavide etkinliği belirleyen optimal doz, uygulama sıklığı ve monoterapi veya diğer topikal ajanlar ile kombinasyon halinde kullanımın etkinlikteki payı hakkında verilen bilgiler klavuzlara uygun olarak değerlendirildi (13-17). Topikal tedavi, sistemik tedavi, fototerapi gibi diğer tedavilerden ve bunların yan etkilerinden tam ve doğru olarak bahsedilme oranı en fazla %6 idi. En fazla kullanılan ajanlardan olan topikal

Şekil 1. Kaynaklarına göre internet siteleri.

Tablo I. Atopik dermatit ile ilgili bilgi içeriklerine göre internet siteleri

	Bilgi yanlış ya da hiç bilgi yok (%)	Doğru ancak eksik bilgi (%)	Tam ve doğru bilgi (%)
Tanı	30	65	5
Yaygınlık	32	54	14
Hastalığın önemi	20	68	12
Risk faktörleri	22	55	23
Belirti ve bulgular	16	61	23
Tanısal testlerin kullanımı	79	13	8
Tedavi	22	69	9
a) Non -Farmakolojik Tedavi	28	55	17
b) Non- Farmakolojik tedavi için Optimal Doz	86	6	8
c) Topikal Kortikosteroid Tedavisi Gerekliliği/Etkinliği	49	47	4
d) Topikal Kortikosteroid Tedavisi için Optimal Doz	91	5	4
f) Topikal Kortikosteroid Tedavisi Yan Etkileri	87	10	3
g) Topikal Tedavide Kullanılan Diğer İlaçlar	77	17	6
h) Fototerapinin Tedavide Kullanımı	86	10	4
i) Fototerapinin Yan Etkileri	98	1	1
j) Sistemik İmmünesupresor Ajanların Kullanımı	86	11	3
k) Sistemik İmmünesupresor Ajanların Yan Etkileri	98	2	-

kortikosteroidlere dikkat edildiğinde gerekliliği ve etkinliğinden bahsedilme oranı %51 olup (%4 tam ve doğru, %47 doğru ancak eksik bilgi) yan etkilerine %13 oranında (%3 tam ve doğru, %10 doğru ancak eksik bilgi) değinilmişti. Topikal tedavide kullanılan diğer ajanlar olarak; topikal kalsinörin inhibitörleri, antihistaminikler, antipruritikler ve antibiyotikler hakkındaki bilgiler değerlendirildi. Alternatif tıp önerileri ve bitkisel tedaviden %28 oranında bahsedilmiş olup %3'ünü genel sağlık sitesi %2'sini alternatif tıp sitesi, %21'ini blog/forum siteleri ve %2'sini ise görüntülü bilgilendirme siteleri oluşturuyordu (Şekil 1). Görüntülü bilgilendirmelerin (6 adet) 3'ü youtube, 1'i video, 1'i uzman tv, 1'i dailymotion sitelerine ait videolar idi. Videolarda bilgilendirme 1 dermatoloji uzmanı, 1 çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı, 1 göğüs hastalıkları uzmanı ve 2 alternatif tıpla ilgilenen kişi tarafından yapılmaktaydı. Sosyal medya sayfasına %2 oranında rastlandı. Bunlardan birini Facebook sosyal paylaşım ağı sayfası, diğerini ise genç popülasyonun ağırlıklı kullandığı sözlük sayfaları oluşturuyordu.

TARTIŞMA

Çalışmamız, AD ile ilgili içerik açısından Türkiye kaynaklı web sitelerini inceleyen ilk çalışmadır. Çocukluk döneminde sık görülen ve atopik yürüyüşün ilk basamağında yer alan AD için tanı ve tedavi önerileri açısından web sitelerinin oldukça yetersiz olduğu görülmüştür.

Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşmasının sağlık alanında da önemli katkıları görülmektedir. İnternet aracılığıyla insanlar sınırsız bilgiye hızlı, ucuz ve engelsiz şekilde ulaşabilmektedir (18,19). Araştırmalarda kişilerin %41'inin bilgi edinmek için sağlık merkezlerine gitmeyi zaman kaybettirici bir faaliyet olarak gördükleri gösterilmiştir (19). Kişiler sağlık web sitelerini kullanarak hem kendi hem de yakınlarının sağlıkları hakkında bilgi edinebilmektedirler. Ayrıca internet siteleri hastalara tamamen bilmedikleri ve sormaya çekindikleri bilgilere ulaşım şansı da vermektedir. Bu sayede hastalar ve hasta yakınları, hastalıkları konusunda daha bilgili hale gelebilmektedirler (20). Tüm bunların yanı sıra internetin, insanların hastalık algılarına şekil verdiği, tedaviye

uyumlarını ve bunun sonucunda genel sağlık durumlarını etkilediği görülmektedir (21). Hastalar tanı konulduktan sonra farklı platformlarda hem diğer hekimlerle hem de benzer durumda olan hastalar ile paylaşımlarda da bulunabilmektedirler (22). Ayrıca kronik hastalıklarda, internet aracılığıyla geliştirilen yeni eğitim metotlarının tedavide oldukça etkili olduğu gösterilmiştir.

İnternette verilen bilgiler bu kadar önemli iken bilgi sunan sitelerin sayılarının çokluğu ve bazılarının içeriklerinin özensiz hazırlanmış olması güvenilirlikleri konusunda çekincelerin ortaya çıkmasına ve kafa karışıklıklarına neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda internet aracılığıyla edinilen bilgilerin her zaman güvenilir olmadığı gösterilmiştir (23). Sosyal medyada (twitter vb) allerjik hastalıklar hakkında yapılan paylaşımları değerlendiren bir çalışmada, profesyonel kaynaklara ve allerji uzmanlarına ait paylaşımlarının en iyi 100 tweet içinde %8-15 gibi küçük bir oran olması dikkat çekicidir (24).

Atopik dermatit gibi kronik seyirli bir hastalıkta, hasta ve hasta yakınlarının doğru bilgiler alması ve doğru yönlendirilmeleri çok önemlidir. Çalışmamızda değerlendirilen web sayfalarının sadece %22'sinin doktorlar tarafından hazırlandığı, bunların %7'sinin çocuk sağlığı ve hastalıkları ya da çocuk allerji ve immünoloji uzmanına ait olduğu görülmüştür. Azımsanamayacak oranda (%29) web sayfasının ise kim tarafından hazırlandığı belirlenememiştir. Görsel eğitimin oldukça etkin olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak ülkemizde video ile bilgilendirme sitelerinin oranının oldukça az (%6) olduğu; bunların %4'ünün uzmanlar tarafından hazırlanırken, %2'sinde alternatif tıp ile ilgilenen şahıslarca bilgi verildiği görülmüştür.

Sitelere içerik açısından bakıldığında oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Hanifin-Rajka kriterleri temelinde tanıya tam ve doğru yaklaşım oranı %5 idi. Tanımı iyi yapan siteler; çocuk sağlığı ve hastalıkları ile çocuk allerji ve immünoloji uzmanlarının kişisel sayfaları, dernek sayfaları ve wikipedia internet ansiklopedisi sayfaları idi. Diğer sitelerin tamamına yakını tanım konusunda eksik bilgi içeriyordu ya da hiç bilgi içermiyordu. Bu nedenle AD ile ilgili bilgi verecek sitelerin konusunda uzman hekimler ya da mesleki kurumlar tarafından hazırlanması önem taşımaktadır.

Tanısal testler açısından doğru yaklaşım sadece çocuk sağlığı ve hastalıkları ve çocuk allerji ve immünoloji

uzmanlarının sayfalarında verilmişti. AD yaklaşımı açısından tetikleyicilerin gösterilmesi, tedavide başarı sağlanması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle hastaların mutlaka allerji uzmanı tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan da sitelerin içerikleri yetersizdi.

Tedavi açısından da öneriler yetersiz olmakla beraber en doğru tanımlamalar ve yönlendirmeler koruyucu önlemler hakkında yapılmıştı. Tedavinin korunma basamağı için %25 tam ve doğru, %56 doğru ancak eksik bilgi olduğu görüldü. En önemli ve temel tedavi basamaklarından olan non-farmakolojik tedaviden %17 oranında tam doğru olarak bahsedilmiş olup, nemiendiricilerin uygulama sıklığı, dozu ve doğru uygulamasından ise sadece %8 oranında bahsedilmişti.

Topikal tedaviyi oluşturan ilaçlardan (topikal steroidler ve topikal kalsinorin inhibitörleri), sistemik tedavi, fototerapi gibi diğer tedavilerden ve bunların yan etkilerinden tam ve doğru olarak bahsedilme oranı en fazla %6 idi. Topikal kortikosteroid tedavisinin gerekliliği ve etkinliğinden %51, yan etkilerinden ise %13 oranında bahsedilmişti. Steroidleri kullanma konusunda hekimlerin ve hastaların çekincelerinin, bu düşük oranlarda etkili olabileceği düşünülürdü. Nitekim Savas ve ark tıpta sosyal medyanın etkisini inceledikleri çalışmalarında facebook'ta atopik dermatit hakkında yer alan bilgilerin %50 sinden daha fazlasında topikal steroidler hakkında olumsuz mesajlar bulunduğunu göstermişlerdir (25).

Çalışmamızda internet sitelerinde bitkisel tedavi ve alternatif tıp yöntemlerinin tedavide kullanım oranları %28 idi. Ancak doğru yönlendirme yapılmadığı ve etkinliği kanıtlanmamış, yararı bilinmeyen kişisel tavsiyeler bulunduğu görüldü.

Genel olarak atopik dermatit açısından sitelerin hem hazırlayan kişilerin yetkinliği hem de içerikleri açısından oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. Forum sitelerinde bazı hasta ve hasta yakınlarının uzmanlarca düzenlenen tedaviden yarar görmediklerini, bunun yerine sarımsak, ısırgan otu ve tedavide yeri olmayan pek çok bitkiden yarar gördüklerini belirten yorumlarının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine bu sayfalardaki yorumlardan hastalığın tanımı, gidişatı ve tekrarlayabilir olduğunun bilinmediği de anlaşılmaktadır (26-28).

Sonuçta, atopik dermatit hakkında internette sunulan bilgilerin yoğunluğuna karşın tıbbi bir kaynağa

dayanmayan, kullanıcı yorumlarının ağırlıklı olarak yer aldığı, eksik ya da hatalı bilgi içeriğinin çok fazla olduğu görülmektedir. İnternet ortamındaki bilgi kirliliği, hekim-hasta işbirliğini bozmaktadır. Bu yüzden sağlık sitelerinin içerik açısından denetlenmesi gerekmektedir. Ülkemizde bu konuda önemli bir açık bulunmaktadır. Allerji dernekleri, hekimler ve özellikle çocuk allerji ve immünoloji uzmanları bu konuya gereken önemi vermemişlerdir. Bireysel sayfalar hazırlamak yerine, işbirliği yapılarak anlaşılır bilgi içeren, okuyanı doğru yönlendiren, ve yanlış bilgilere karşı uyarıları içeren internet sayfalarının hazırlanması tercih edilmelidir. Ayrıca doğru ve yeterli bilgi içeren bu internet sayfalarına hasta ve hasta yakınlarının ulaşabilmesi için kamu spotları hazırlanması veya hastanelerde bilgilendirme kitapçıklarının dağıtılması gibi yöntemler kullanılması uygun olacaktır.

KAYNAKLAR

- Demirel M, Tekin A, Özbek S, Kaya E. E-sağlık kapsamında internet kullanıcılarının sağlık web sitelerini kullanma durumu üzerine bir araştırma. Uluslararası Davraz Kongresi, 2009 Eylül 24-27; Isparta, Türkiye; 2009. p. 1057-1075
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu. Haber Bülteni. 2009 yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçları. Erişim tarihi: 1 Aralık 2015. Available from: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4104>
- Baker L, Wagner TH, Singer S, Bundorf MK. Use of the Internet and e-mail for health care information: Results from a national survey. *JAMA* 2003;289(18):2400-6.
- Diaz JA, Griffith RA, Ng JJ, Reinert SE, Friedmann PD, Moulton AW. Patients' use of the Internet for medical information. *J Gen Intern Med* 2002;17(3):180-5.
- Eysenbach G, Kohler C. What is the prevalence of health-related searches on the World Wide Web? Qualitative and quantitative analysis of search engine queries on the internet. In: AMIA Annual Symposium Proceedings. American Medical Informatics Association, 2003. p. 225.
- Morahan-Martin JM. How internet users find, evaluate, and use online health information: A cross-cultural review. *Cyberpsychol Behav* 2004;7(5):497-510.
- Fox S, Rainie L. The online health care revolution: How the Web helps Americans take better care of themselves. Pew Internet & American Life Project, 2000. Available from: URL: http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2000/PIP_Health_Report.pdf.pdf. Accessed date: 01.12.2015.
- Statistics Canada. Individual Internet use and E-commerce, 2013. Available from: <http://www.statcan.gc.ca/daily-quotidien/111012/dq111012a-eng.htm>. Accessed date: 1 Aralık 2015.
- Fox S, Duggan M. Health online 2013. Available from: URL: http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/PIP_HealthOnline.pdf. Accessed date: 01.12.2015.
- Fox S, and Maeve D. Tracking for Health. Pew Research Center's Internet & American Life Project. 2013. Available from: URL: <http://pewinternet.org/Reports/2011/HealthTopics.aspx>. Accessed date: 01.12.2015.
- Heussner KM. One decade later, 80 percent of Web users looking for health info still start with a search engine, Gigaom, 2013. Available from: <http://gigaom.com/2013/01/14/one-decade-later-80-percent-of-web-users-looking-for-health-info-still-start-with-a-search-engine/>. Accessed date: 01.12.2015.
- Dillon B. Infographic: How Health Consumers Engage Online | GeoVoices, 2012. Available from: <http://geovoices.geometric.com/2012/11/infographic-how-health-consumers-engage-online/> Accessed date: 01.12.2015.
- Eichenfield LF, Tom WL, Berger TG, Krol A, Paller AS, Schwarzenberger K, et al. Guidelines of care for the management of atopic dermatitis: Section 2. Management and treatment of atopic dermatitis with topical therapies. *J Am Acad Dermatol* 2014;71(1):116-32.
- Sidbury R, Davis DM, Cohen DE, Cordoro KM, Berger TG, Bergman JN, et al. Guidelines of care for the management of atopic dermatitis: Section 3. Management and treatment with phototherapy and systemic agents. *J Am Acad Dermatol* 2014;71(2):327-49.
- Werfel T, Ballmer-Weber B, Eigenmann PA, Niggemann B, Rancé F, Turjanmaa K, et al. Eczematous reactions to food in atopic eczema: Position paper of the EAACI and GA2LEN. *Allergy* 2007;62(7):723-8.
- Ring J, Alomar A, Bieber T, Deleuran M, Fink-Wagner A, Gelmetti C, et al. Guidelines for treatment of atopic eczema (atopic dermatitis) Part II. *J Eur Acad Dermatol Venereol* 2012;26(9):1176-93.
- Schneider L, Tilles S, Lio P, Boguniewicz M, Beck L, LeBovidge J, et al. Atopic dermatitis: A practice parameter update 2012. *J Allergy Clin Immunol* 2013;131(2):295-9.e1-27.
- Doyle DJ, Ruskin KJ, Engel TP. The Internet and medicine: Past, present, and future. *Yale J Biol Med* 1996;69(5):429-37.
- Bovi AM. Use of health-related online sites. *Am J Bioeth* 2003;3(3):48-52.
- Doyle DJ. The internet, medical practice, and medical education-some medico-legal issues. *Can J Anaesth* 2002;49(10):1095-117.
- Bauerle Bass S. How will Internet use affect the patient? A review of computer network and closed Internet-based system studies and the implications in understanding how the use of the Internet affects patient populations. *J Health Psychol* 2003;8(1):25-38.
- Helft PR, Hlubocky F, Daugherty CK. American oncologists' views of internet use by cancer patients: A mail survey of American Society of Clinical Oncology members. *J Clin Oncol* 2003;21(5):942-7.

İnternette Atopik Dermatit ile İlgili Bilgiler Ne Kadar Güvenilir?

How Reliable is the Information in the Internet on Atopic Dermatitis?

23. Latthe M, Latthe PM, Charlton R. Quality of information on emergency contraception on the Internet. *Br J Fam Plann* 2000;26(1):39-43.
24. Steiman CA, Dimov V, Eidelman FJ. Twitter as a new medium for public health advocacy: Asthma, food allergy and allergic rhinitis. *J Allergy Clin Immunol* 2015;135(2): AB69.
25. Savas JA, Huang KE, Tuchayi SM, Feldman S. R. Understanding the influence of social media in medicine: lesson learned from facebook. *Dermatology Online Journal*, 2014; 20.9. Available from: <http://escholarship.org/uc/item/2099j0z1#page-2> Accessed date: 01.12.2015.
26. Available from: <http://dogalmodern.blogspot.com.tr/2014/06/atopik-dermatit.html> Accessed date: 01.12.2015
27. Available from: <http://yesilanneyim.blogspot.se/2013/08/cocuklarmz-atopik-dermatit-egzemadan.html> Accessed date: 01.12.2015
28. Available from: <http://www.dogaldiyem.com/ahmet-maranki-egzamaya-bitkisel-cozum-ahmet-maranki-atopik-dermatit-tedavisi.html> Accessed date: 01.12.2015